

també som catalans i hi tenim timonedes, xoriguers i aloses becudes.

L'Aiguabarreig, doncs, és més que un espai natural?

De primer, pensem que durant el franquisme Faió va ser inundada amb la gent a dins i que el vell poble de Mequinensa va ser enderrocat del tot per fer els embassaments de Riba-roja i Mequinensa. Després, hi ha el camí de sirga i tot el vicle fluvial: qualsevol persona de Mequinensa de més de 40 anys et parlarà amb tot detall de Miravet, de Flix, de Tortosa i sabrà molt poquet de Lleida. La gent gran d'aquí diu que «és un poble mariner de l'interior»; quan parlen, diuen, per exemple, «a tot estrop», «aixequem veles»... El malaguanyat Jesús Montcada ha fet una gran feina, en aquest sentit. Hi ha un personatge, l'inspirador de Montcada, l'Oncle Quico, Francesc Grinyó, que li vam fer un homenatge fa dos anys, que era un pou de saviesa. Penseu que hi havia una flota de 100 llaüts (llaguts) entre Mequinensa i Faió i que el més ràpid era el «Jaume I», que està afonat davall del pont de l'Ebre i quan baixa l'aigua se'n veu el costellam. O per exemple, el bitó (amarrador de caps) que duïen tots els llaüts és un ocell (el berrat pescaire). Es tracta de recuperar aquest esperit immaterial, en què natura i cultura són la mateixa cosa, l'esperit de l'Aiguabarreig: barrejant, com l'aigua, la nostra terra –el Baix

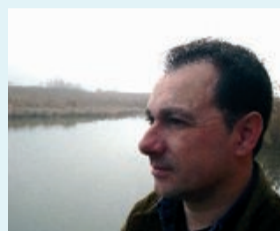
GUILLEM, EL DELS MOIXONS

«Tu deus ser el fill del Guillermo dels moixons» –li van dir a Guillem Chacon quan va visitar el poble de son pare. Nat a Badalona el 1966, aquest naturalista i gestor ambiental, és director de l'Estació Biològica i de l'Escola de Natura de l'Aiguabarreig, i de la Universitat de Ponent de Ciències de la Natura, a més de secretari general de la Institució Cultural de la Franja de Ponent. Durant anys son pare li va dir que ho deixés córrer, això d'anar al darrere dels ocells. Ell ja era anellador amb 16 anys i sempre li deia que ho deixés estar. Un dia van anar en un poble molt petit de Jaén, on havia nascut son pare, i una dona, al carrer, va i li diu: «Tu deus ser nét o fill del Chacon... I ell que li diu: «Sí»... «I no seràs el fill de Guillermo», li pregunta, i Chacon li contesta, ja estranyat, un altre cop afirmativament, i al final la dona li etziba: «Clar, tu deus ser el fill del Guillermo dels moixons»... El dels moixons. O sigui que son pare s'havia dedicat tota la vida a anar pel camp, a anotar totes les espècies, els temps de nidificació..., tot, i en sabia un munt, i suposo que perquè el fill Guillem no caiguera en el mateix parany que ell de «perdre» el temps intentava de treure-li del

cap... Beneïda pèrdua de temps! Alguna cosa hi deu haver, pel que fa a la capacitat d'observació, que en aquest cas ha passat del pare al fill.

De fet, a Chacon sempre li han agradat molt les zones d'aiguamolls, fluvials, i buscava un lloc emblemàtic, important, i després de voltar per tot el Principat va veure que l'Aiguabarreig era el més gran. Des dels 18 anys venia cada hivern a comptar-hi les aus aquàtiques. El 1993 va decidir anellar regularment i estudiar els ocells d'aquesta zona i amb una colla d'amics i companys van començar la tasca de recerca. En aquella època ja era educador ambiental –sobretot per la conca del Besòs i a la serrallada de Marina– i va veure que a la zona no existia cap escola de natura, enlloc de la Franja, i llavors van començar a fer-hi educació ambiental, a penjar quadres de fotos dels ocells pertot, i la cosa va anar augmentant; va coincidir que a Mequinensa hi havia un Ajuntament molt progressista i sensible a la natura que va apostar plenament pel desenvolupament sostenible, encapçalat per Jaum Borbon. El propi Ajuntament els va proporcionar un espai físic per fer l'Aula de Natura

de l'Aiguabarreig i va cobrir les despeses de l'equipament. De 1993 al 2003 tot va anar molt bé, de fet eren l'escola de natura de l'Aragó que més xiquets rebia a l'any, uns 6.000 escolars i d'una manera del tot natural ho feien tot en català, era l'únic centre

d'ensenyament en català de tot la Franja. Cal dir que l'educació ambiental sempre l'han fet de franc per a als col·legis de la Franja i així continuen. Aquest funcionament, amb les exposicions, la gran biblioteca, i en paral·lel l'activisme cultural per la Franja, que va iniciar amb una altra colla d'amics, va provocar que certa gent s'irrités perquè tot plegat significava recuperar una mica la dignificació en l'ús del català. El març de 2003 els van assaltar l'Aula i la van destruir totalment: van cremar la biblioteca, als aquaris que hi tenien hi van llençar lleixiu i dissolvent, van esmicolar totes les exposicions i les escultures fetes a

mà representant animals, a més de tots els arxius originals –tots els seus blocs de camp des dels 13 anys–, tot això va desaparèixer, a més de 3.000 diapositives de fauna i flora que havien arxivat. La gent de Mequinensa es va bolcar a ajudar-los i a nivell català tothom es va solidaritzar i oferir el seu suport –de Maulets a ERC, de d'un munt d'entitats ecologistes a l'Obra Cultural Balear, tothom, tret d'Acció Cultural de País Valencià, quan tot havia vingut, precisament, perquè ell estava treballant per ACPV defensant el territori en aquell temps. De l'Aragó no va venir res, ni del Govern ni de les entitats, fins al cap d'un any que el grup Ansar s'hi va interessar i el conseller Bonet els va dir que faria el possible per restablir l'Aula, però van venir eleccions i va entrar a l'Ajuntament el PSOE amb el suport del PP i el primer que van fer va ser enderrocar la casa on havia estat l'Aula de Natura. Això va anar lligat a altres coses, com l'intent de tancament de Vilaweb Mequinensa –el primer diari electrònic de la Franja–, els van fer fora del Casal Jaume I i, fins i tot, de casa seva, on estava de lloguer per un acord amb l'Ajuntament. Tot el que fes ferum de reivindicació

cultural i catalanitat va ser prohibit. En aquella situació i en un entorn tan difícil, durant uns pocs dies va pensar en deixar-ho: havia venut la seva casa de Badalona i ho havia abocat tot en l'Aula, per tant s'havia quedat sense res. Però al cap d'uns dies –ho porta a la sang– ja tornava a començar. I va anar bé: primer, perquè es va fer conèixer molt l'Aiguabarreig, la divulgació de la situació de la Franja, etc. Llavors els ajuntaments de la part catalana es van oferir (Almatret, Massalcoreig i Seròs); van muntar l'oficina d'informació a Massalcoreig, entre l'Estació Biològica i el poble, hi tenen una exposició i quan vénen col·legis els porten allà; a Almatret hi han fet moltes coses, com l'illa artificial o un projectes de rutes per la conca minera, i a Seròs, amb Gabriel Pena (ERC), l'actual alcalde, van fer néixer la Universitat de Natura de la Franja de Ponent. Enguany ja serà el tercer que es munta la Universitat, amb més de 140 alumnes i 50 professors, i a Seròs hi tenen una exposició permanent de l'Aiguabarreig i una oficina de dinamització. Molta de la feina que s'ha fet i es fa no seria possible sense els voluntaris dels pobles i d'arreu de la nació.

Cinca, el Segrià o el Matarranya–, una sola veu que servir, una sola natura a protegir.

Quines són les amenaces actuals que poden fer perillar l'equilibri de l'Aiguabarreig?

Primer hem de tenir en compte una cosa: per a l'Aragó la Franja no és massa aragonesa i Mequinensa és el darrer poble del seu territori, i si han de fer alguna cosa la faran a l'extrem final; des de Catalunya, també es veuen aquestes comarques –el Segrià, les Terres de l'Ebre– com el darrer racó de Catalunya i amb poca població. Això fa que contínuament patim amenaces; de moment, les hem salvades totes, però ara sembla que les coses no són tan positives. L'amenaça més forta, avui, és el projecte d'incineradora de residus

càrmics que es vol fer a la Granja d'Escarp, a la vall Fera –just a la ratlla administrativa entre el Segrià i el Baix Cinca, entre Aragó i Catalunya–, i que va a parar al mig del cor de l'Aiguabarreig. Després, hi ha la tèrmica que es vol fer a Mequinensa –de què va informar en exclusiva la revista USERDA ja fa mesos–, just al límit amb Almatret, dins la ZEPA, a tocar de l'EIN dels tossals d'Almatret i a tocar de l'Ebre, davant de la futura vila de vacances de l'Aiguabarreig; volen fer servir l'anomenat lignit roig, perquè el lignit d'aquí és de molt baixa qualitat i se'n manté l'explotació gràcies a les ajudes estatals i a les subvencions europees, però el període d'explotació s'acaba d'aquí a poc i no s'han preocupat que els miners poguessin tenir una altra activitat i

amb aquesta excusa venen aquest projecte, que ens preocupa molt, perquè pot acabar sent una incineradora. És clar, al darrere es veu clarament que hi està el PSOE, perquè el projecte l'impulsa el germà de l'alcalde de Mequinensa, exgovernador civil d'Osca i la Rioja –de l'entorn Roldan–... Això s'està fent d'amagat de la població i ningú no obre boca. A Faió també es vol fer una central de cicle combinat del tot innecessària. Són les amenaces més fortes. Per sort, no hi ha gaire indústria i la que hi ha és més aviat de manipulació o com la d'Arbora & Ausonia que realment són prou respectuosos, perquè, per exemple, l'aigua que aboquen passa per una piscina plena de peixos.

Quin seria l'Aiguabarreig utòpic?

Allò que fa més il·lusió és que ara ja tothom, d'aquest espai, en digui l'Aiguabarreig, perquè hem aconseguit crear la unitat entre la gent de tots els pobles que s'intentava separar al principi; després, la gent que mou el turisme –que encara és poca (de fet, el turisme que s'està generant és molt sensible al medi ambient i a la cultural fluvial)– i els pagesos s'estan posant d'acord i es vol crear la denominació d'origen Aiguabarreig, que uniria llauradors d'una costat i de l'altre..., és a dir, aquesta unitat del territori s'està assolint i això és molt satisfactori. L'idoni seria la gestió conjunta real entre els dos governs i l'idíl·lic seria que tot el territori fos d'un sol govern. L'espai –tret

d'agressions puntuals, algunes de brutals, com la soferta a l'albereda de Torrent de Cinca, just a la Reserva Natural de 135 ha que ha de declarar el Govern d'Aragó d'aquí a quatre dies, o alguns incendis provocats als canyissars–, en general, va a més, i s'està enriquint any rere any: cada cop hi ha més sediments, les illes creixen..., l'evolució és positiva i gairebé sense acció humana (fem molt poques reforestacions). Tot torna al seu lloc i si no es porten a terme les amenaces de què hem parlat, es pot dir que aquests pobles podran viure de l'Aiguabarreig sense fer-lo malbé, d'una forma que realment podria ser un paradigma del desenvolupament sostenible.